

І.П. Коршунова, доц. (*ХДУХТ, Харків*)

ПОТРІБНО-МОТИВАЦІЙНА СФЕРА ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА – ЗАПОРУКА ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Вдосконалення сучасної освіти спрямовано на формування особистості, яка усвідомлює свої можливості, прагне до самоосвіти, самовдосконалення, максимальної самореалізації. Необхідним у цих випадках є метод «*здивувати, вразити*». І в кожній навчальній галузі можна знайти захопливий бік справи і подати її у такій формі, яка викличе гострий інтерес. В цьому й полягає секрет мистецтва лектора.

У зв'язку з цим особливо актуальним є вивчення потрібно-мотиваційної сфери студента, формування його орієнтації на досягнення бажаних результатів. Такий підхід сприяє ефективності підготовці майбутніх спеціалістів, адже мотивація – процес, який направляє, регулює й активізує діяльність особистості.

Проблема мотивації є актуальною як у вітчизняній, так і у закордонній науці. З одного боку, це відбувається тому, що назріла необхідність впровадження в практику психологічних досліджень, з іншого – це вихід до реальної поведінки людини, до можливості її регуляції.

Численні наукові дослідження проведені з питань мотивів діяльності і, зокрема, мотивів навчальної діяльності. Так, відомий психолог радянських часів, дослідниця розвитку особистості Л.І. Божович та її послідовники довгий час вивчали мотиви молоді. При аналізі спрямованості особистості (розуміючи під спрямованістю відносно постійні та домінуючі мотиви) були виділені широкі соціальні мотиви одержання знань і мотиви самої навчальної діяльності.

Велика увага вивченню мотивів приділяється також у дослідженнях іноземних вчених. Виконано численні теоретичні й експериментальні роботи з питань спонукань поведінки людини.

Своєрідне розуміння мотивації характерно для гештальтпської психологічної школи, яскравим представником якої був Курт Левін. Саме він розробив методіку експериментального вивчення мотивів. Засновник психологічної «теорії поля», К. Левін розглядав її, як метод аналізу життєвого простору людей. Останнім часом цей метод часто використовується в освіті та інших сферах соціального життя.

Представника «персоналістичного» напрямку Гордона Олпорта називають «архітектором психології людини». В своїй книзі «Особистість» Олпорт висунув ідею особистісного підходу до мотивації людини. У його теорії самореалізації особистість розглядається як першопричина людської поведінки. Науковці Ф. Денер і Є. Лонкі зазначають, що за наявності вибору, особи віддають перевагу складним видам активності, які вимагають демонстрації своїх здібностей. Практики когнітивної терапії Д. Мак-Маллін і Дж. Стефен виявили наступне: якщо в роботі з проблемними завданнями щоразу підвищувати їхню складність, то випробувані демонструватимуть зростання внутрішньої мотивації за умови, що вони сприяють підвищенню почуття компетентності. У теорії мотивації психофізіолога Е. Даффі поведінка описується через спрямованість (підхід, загальна лінія поведінки) і інтенсивність (внутрішнє порушення її активність). Отже, у разі визначення мотивації необхідно визначити активацію та її напрям.

Беручи до уваги основні положення наукових досліджень з питань потрібно-мотиваційної сфери, слід серйозно й ретельно поставитися до включення студента в роботу. Треба подбати, щоб завдання, які ставляться перед ним у ході навчальної діяльності, були не тільки зрозумілі, але й внутрішньо прийняті ним. Іншими словами, для плідної роботи потрібний дотепний мотив.

У системі навчальних мотивів переплітаються зовнішні та внутрішні мотиви. Вони мають як позитивний, так і негативний вплив на характер і результати навчального процесу. У цьому аспекті є сенс звернутися до функцій, які спонукають навчальну активність особистості, а саме: спонукають пізнання, направляють й організують його, додають йому особистісний зміст і значущість. Названі функції мотивації реалізуються багатьма спонуканнями. Фактично мотиваційна сфера завжди складається із низки спонукань: ідеалів, ціннісних орієнтації, потреб, мотивів, цілей, інтересів та ін.

Отже, важливіші аспекти мотиваційної сфери – потреби, які створюють передумову діяльності та активізують її.

У ході навчання відбувається подальший розвиток і трансформація мотиваційної структури, яка простежується у двох напрямках: по-перше, загальні мотиви особистості трансформуються в навчальні; по-друге, змінюється система навчальних мотивів.

Так, поступово формується позитивне ставлення до майбутньої професії, оскільки цей мотив пов'язаний з кінцевою метою навчання.